

Nr 237

Av herr **Ohlin m. fl.**, om avskaffande av bilradiolicensen, m. m.

(Lika lydande med motion nr 195 i Första kammaren)

I bilaga 8 till statsverkspropositionen för budgetåret 1964/65 redovisar chefen för kommunikationsdepartementet radioutredningens förslag och däröver inkomna yttranden bl. a. över finansieringen av ljudradioverksamheten under de närmaste åren. Därvid har frågan om upptagande av särskild licens för radioapparat varaktigt medförd i bil blivit föremål för utredningens, remissorganens och kommunikationsministerns ställningstagande.

Som bekant gäller den s. k. hushållslicensen för innehav av obegränsat antal apparater för varje abonnent med vissa undantag. Det mest uppmärksammade undantaget gäller att i bil varaktigt medförd radioapparat — oavsett om denna är fast anbringad i bilen eller ej — är licenspliktig i särskild ordning. Av allmänheten har detta förhållande uppfattats som stötande. Kontrollen av om bilradiolicens finnes eller ej blir vid s. k. flygande kontroller på vägarna ofta anledning till tvist mellan polismän och bilägare, då objektiva kriterier på vad som är en varaktigt medförd apparat eller ej knappast kan förebringas.

Kungl. telestyrelsen har redan i skrivelse av den 24 oktober 1959 föreslagit att licens för ljudradiomottagare i bostad skulle gälla även för radiomottagare i bil, som inte användes i yrkesmässig trafik. Enligt styrelsens mening innebär den särskilda licensen för radiomottagare i privata personbilar en omotiverad, extra avgift i sådana fall, där licens finns för radiomottagare i hushållet. Ur styrelsens argumentering må följande avsnitt citeras:

Vidare anses bilen vara en bruksartikel inom alla befolkningskikt. Den har allt mera kommit att betraktas såsom något som tämligen normalt ingår i familjens utrustning. Man har därför bland bilägare svårt att förstå varför en radiomottagare i bil i licenshänseende icke är jämställd med hushållets övriga radiomottagningsapparater. Ofta framhålles det egendomliga i att man på en och samma licens får inneha radiomottagningsapparat i både vinter- och sommarbostaden men måste lösa särskild licens för rätt att avlyssna radioprogrammen under den många gånger kortvariga bilfärden mellan dessa platser. Bilen utgör för många familjer en ersättning för sommarstugan. Det ligger därför nära till hands att jämföra en radiomottagare i bil med apparat i sommarbostaden, vilken får innehavas på den för vinterbostaden gällande licensen.

Radioutredningen har i skrivelse till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet den 26 juni 1963 med förslag beträffande ljudradios programkanaler, sändarnät och ekonomiska behov föreslagit en särställning för samtliga bilradiolicenser i samband med en aktuell höjning av radiolicensen. Utredningen som erinrar om »den redan grannlaga kontrollen av bilradiolicenserna»

syftar uppenbarligen till ett avskaffande så snart som möjligt av bilradiolicensen. Som ett första steg i riktning mot ett slopande av den särskilda bilradiolicensen föreslår utredningen att denna från den 1 juli 1964 utgår endast med halva det belopp som då föreslås gälla för hushållslicensen.

Över detta och övriga förslag till finansiering av ljudradioverksamheten anför kungl. telestyrelsen i sitt remissyttrande av den 25 september 1963:

Telestyrelsen vill som sin mening framhålla att man bör söka finna en utväg, som gör det möjligt att så snart ske kan slopa bilradiolicenserna, dock med undantag för radiomottagare i bilar, som användes i yrkesmässig trafik, för vilka samma licensavgift bör gälla som för övriga ljudradiomottagare. (Om licens inte skulle erfordras för dylika mottagare skulle i konsekvens härmed licens inte heller behöva lösas för radiomottagare, som användes i t. ex. affärslokaler, om ägaren har licens för ljudradiomottagare i bostaden.)

När det gäller att ta ställning till lämpliga tidpunkter för det föreslagna sloandet av licenserna för radiomottagare i privata personbilar och höjningen av avgiften för övriga bilradiolicenser är det nödvändigt att ta hänsyn till det förhållandet att bilradiolicensstocken f. n. inte är uppspaltad på dessa båda kategorier. En dylik uppdelning måste ske under avvecklingstiden. Med föreslaget slopande av vissa bilradiolicenser bör därför anstå till den 1.4.1965. En eventuell höjning av avgiften för bilradiolicensen fr. o. m. den 1.7.1964 — dvs. samtidigt med att avgiften för övriga licenser höjes — måste av ovannämnda skäl avse samtliga bilradiolicenser, alltså även dem som enligt ovan avses att slopas fr. o. m. den 1.4.1965. Då en dylik åtgärd ur allmänhetens synvinkel måste te sig egendomlig och svårförståelig och av gemene man kan tolkas som utslag av byråkrati, vill telestyrelsen i stället föreslå, att nuvarande avgift bibehålles för bilradiolicenserna fram till den 1.4.1965, då licensavgiften för radiomottagare i bilar, som används i yrkesmässig trafik, bör höjas till samma belopp som kommer att fastställas för övriga licenser.

Antalet bilradiolicenser utgjorde enligt telestyrelsens och radioutredningens uppgifter sommaren 1963 ca 375 000. I statsverkspropositionen anges antalet till ca 400 000. Om man accepterar den högre siffran sker genom avskaffandet av samtliga bilradiolicenser ett inkomstbortfall på ljudradiobudgeten med ca 12 miljoner i nuläget. Vid höjning av licensen till av Kungl. Maj:t föreslagna 35 kr. motsvarar bortfallet ca 14 miljoner per budgetår. Om man följer den av telestyrelsen föreslagna uppdelningen, varvid radioapparat i bil framförd i yrkesmässig trafik förblir licenspliktig, blir inkomstbortfallet något lägre. Antalet lastbilar i yrkesmässig trafik utgjorde 1962 (senast tillgängliga siffra enligt Statistisk Årsbok) 23 357 och torde numera ligga omkring 25 000. Enligt samma källa fanns vid motsvarande tidpunkt 10 407 personbilar i yrkesmässig trafik och 9 156 bus-sar. De senare siffrorna torde inte ha undergått någon väsentlig förändring. Uppskattningsvis utgör antalet bilar i yrkesmässig trafik ca 45 000. Om man utgår ifrån att var tredje av dem saknar varaktigt medförd radioapparat skulle ca 30 000 bilar med telestyrelsens uppläggning förbli licenspliktiga. Ca 1 miljon kr. per år skulle härigenom tillföras ljudradios budget. Då denna summa ej på något avgörande sätt påverkar ljudradioverksamhetens finansiering har man vid ett eventuellt avskaffande av bilradiolicensen att väga den prejudikatsverkan som ligger i ett avskaffande av licensen för en radioapparat, varaktigt medförd i sådana bilar, som går i yrkesmässig trafik, mot de svårigheter som kan upp-

komma vid kontrollen. Radioutredningen har bedömt som mest ändamålsenligt att vid ett avskaffande av bilradiolicensen ej göra någon skillnad mellan privatbilar och bilar i yrkesmässig trafik. Vi delar denna uppfattning och föreslår i likhet med bl. a. Motorbranschens samarbetsdelegation att bilradiolicensen helt slopas den 1 juli 1964.

Vad beträffar den prejudikatsverkan exempelvis beträffande radioapparat utnyttjad i vederbörandes affär som telestyrelsen antyder skulle kunna uppkomma, om bilradiolicensen avskaffas även för apparater medförda i bil i yrkesmässig trafik, förutsätter vi att radioutredningen upptar alla frågor om licenser för radioapparater utnyttjade i näringslivet till samlad prövning i sitt slutbetänkande. Den irritation, som råder t. ex. mot att man inom industrierna vid utnyttjande av musik under arbetet tvingas skaffa licens för varje mottagare — vilket strider mot hushållslicensprincipen — gör det angeläget att dessa frågor blir föremål för en samlad prövning och att ställningstagandet till bilradiolicensen ej göres beroende härav. Den senare bör avskaffas så snabbt som möjligt, främst av rättviseskäl och hänsyn till den allmänna laglydnaden.

Genom vårt förslag uppkommer emellertid ett inkomstbortfall på ljudradio-budgeten på ca 14 miljoner kr. per budgetår. Med hänsyn till att det tidigare ackumulerade överskottet även med den av kommunikationsministern föreslagna licenshöjningen under budgetåret 1965/66 förbytes i ett underskott är det nödvändigt att anvisa vägar för finansieringen av ljudradioverksamheten för de närmaste åren. I likhet med departementschefen finner vi det rimligt att i avvaktan på ljudradioutredningens slutbetänkande, som är att vänta i början av år 1965, ej utsträcka dessa bedömanden utöver treårsperioden 1964—1967. Redan under det första av dessa tre budgetår skulle ett avskaffande av alla bilradiolicenser vid av oss föreslagen tidpunkt innebära att det av kommunikationsministern till 7 miljoner kr. beräknade överskottet förvandlas i ett underskott av samma storlek. Det är därför nödvändigt att riksdagen i samband med beslut om bilradiolicensens avskaffande anvisar ersättningsmedel eller föreslår nedskärning i ljudradioverksamheten. Då vi delar uppfattningen att den av radioutredningen föreslagna utbyggnaden till tre programkanaler är värdefull, vill vi inte föreslå någon inskränkning i utbyggnadsprogrammet. Ljudradians specialbudget låter sig emellertid utan svårighet förstärkas, om man följer telestyrelsens förslag om en återgång till rimligare avskrivningsregler än de just nu gällande beträffande ljudradians investeringar.

Det bör uppmärksammas, att radioutredningen med hänsyn till sina direktiv ansett sig förhindrad att själv framlägga förslag om en ändring av de nuvarande avskrivningsreglerna. Icke desto mindre har utredningen kort antytt vilka förstärkningar som står att vinna för ljudradiobudgeten denna väg. Telestyrelsen har vidareutvecklat denna tanke och anför:

Styrelsen vill erinra om att beslutet om införande av den nu gällande finansieringsmetoden, som innebär *omedelbar avskrivning* av ljudradians samtliga investeringar, fattades av 1955 års riksdag för att då föreliggande planer på uppförande av radiohus i Stock-

holm och Göteborg samt utbyggnad av trådradio- och FM-näten skulle kunna genomföras utan alltför stor tidsutdräkt. Vid utgången av budgetåret 1963/64 beräknas radiohuset i Stockholm ha kostat inalles ca 55 mkr, vilket belopp helt bestritts av licensmedel. Televerkets ljudradioanläggningar, omfattande radioutrustningar och byggnader, beräknas vid samma tidpunkt representera ett investerat kapital om 129 mkr, varav 119 mkr eller 92 % belastat licensmedlen. De ytterligare investeringar, som därefter kan komma ifråga, har för ljudradions del beräknats till ca 49 mkr för radiohus i Stockholm och Göteborg och till ca 35 mkr för televerkets investeringar t. o. m. 1968/69, då P3-nätet beräknas vara utbyggt. De beräknade totalkostnaderna för radiohuset i Stockholm (ca 92 mkr) skulle den 1.7.1964 vara avskrivna till ca 60 %. Avskrivningarna av televerkets investeringar skulle den 1.7.1964 uppgå till ca 73 % av den beräknade totalkostnaden per den 1.7.1969.

Med hänsyn till att ljudradion genom sin betydelsefulla funktion i vårt samhälle utan tvivel kommit för att stanna och till att särskilt radiohusen utgör anläggningar med en beräknad livslängd om minst 50 år, finns det enligt telestyrelsens mening inte någon anledning att för ljudradioanläggningarna tillämpa en annan finansieringsmetod än den som gäller för exempelvis televerkets telefonanläggningar, vilka finansieras över kapitalbudgeten.

Av dessa skäl och under hänvisning till det här redovisade gynnsamma avskrivningsläget för ljudradioanläggningarna vill styrelsen föreslå, att en återgång till i ett tidigare skede tillämpad 10 % årlig avskrivning nu sker.

Radioutredningen har å sid. 64 redovisat den minskning av avskrivningskostnaderna, som skulle uppstå under prognostiden, om man från den 1.7.1964 övergick till 10 % årlig avskrivning av investeringarna.

I nedanstående sammanställning har avskrivningskostnaderna vid 100 % resp. 10 % avskrivning fördelats på byggnadsstyrelsens investeringar för radiohus och televerkets investeringar i ljudradions distributionsanläggningar och hänsyn tagits till senaste uppgifter om beräknad anslagsförbrukning. Vidare har å nettokapitalet belöpande räntekostnader och nettominskningen i kapitalkostnaderna beräknats under tiden 1964/65—1970/71.

Budgetår	100 % avskrivn.		10 % avskrivn.		Minsk. av avskr.-kostn.		Ökn. av räntekostn. vid 5 % ränta		Nettominsk. av kapitalkostn.	
	Bst	Telev.	Bst	Telev.	Bst	Telev.	Bst	Telev.	Bst	Telev.
1964/65	12,2	6,7	—	—	12,2	6,7	0,3	0,2	11,9	6,5
1965/66	16,6	7,0	1,2	0,7	15,4	6,3	1,0	0,5	14,4	5,8
1966/67	11,8	7,1	2,9	1,4	8,9	5,7	1,6	0,8	7,3	4,9
1967/68	3,2	7,4	4,1	2,1	—0,9	5,3	1,8	1,1	—2,7	4,2
	43,8	28,2	8,2	4,2	35,6	24,0	4,7	2,6	30,9	21,4
1968/69	2,8	7,0	4,4	2,8	—1,6	4,2	2,0	1,3	—3,6	2,9
1969/70	2,0	4,2	4,7	3,5	—2,7	0,7	1,0	1,4	—4,3	—0,7
1970/71	—	4,3	4,9	3,9	—4,0	0,4	1,5	1,5	—6,4	—1,1
Summa	48,6	43,7	22,2	14,4	26,4	29,3	9,9	6,8	16,6	22,5

Av tabellen framgår, att kapitalkostnaderna under prognostiden beräknas minska med inalles 52,3 mkr, varav 30,9 mkr, för byggnadsstyrelsens och 21,4 mkr för televerkets investeringar. För tiden 1964/65—1970/71 skulle enligt beräkningarna motsvarande belopp uppgå till 39,1, 16,6 resp. 22,5 mkr.

Om man begränsar verkningarna av en sålunda till 10 % ändrad årlig avskrivning till de tre närmast följande budgetår, som kommunikationsministerns och våra resonemang avser och som riksdagen nu har att planera för, finner man att man på detta sätt undviker en eljest uppkommande försvagning med drygt 50 milj. kr. av ljudradions specialfond under budgetåren 1/7 1964—30/6 1967. Den försvagning som uppkommer genom borttagandet av bilradiolicensen från den 1 juli 1964 motsvarar under samma tidsperiod ett avgjort mindre belopp, bedömningsvis 42 mkrs, varav ca 14 mkr på budgetåret 1964/65.

Om riksdagen skulle vara av den uppfattningen att den säkerhetsmarginal beträffande ljudradioverksamhetens finansiering som efter beslut enligt vårt förslag skulle föreligga intill dess statsmakterna tagit ställning till radioutredningens slutliga förslag är för liten, återstår givetvis möjligheten att redan nu meddela direktiv huru myndigheterna skall förfara i ett oförutsett underskottsläge. Därvid synes den utvägen närmast ligga till hands att — på sätt som svarar mot vad som skedde under televisionsverksamhetens uppbyggnadsår — ett tillfälligt lån upptages ur den speciella televisionsfonden. Liksom ljudradion med ett sådant lån stödde televisionen under de år, då denna ej kunde finansiera sin verksamhet genom influtna licensmedel förefaller det högst rimligt att ett omvänt lån i en oförutsedd situation skulle kunna upptagas utan att man bryter mot principen om de specialdestinerade fonderna. Detta så mycket mera som kommunikationsministern nu ej önskar riksdagens ställningstagande till radioutredningens förslag om en framtida sammanslagning av radio- och TV-licenserna.

Med hänvisning till vad som i motionen anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t

- a) begära sådan ändring i gällande kungörelse om rätt att in-
neha radiomottagningsapparat, att ingen särskild licens efter
den 1 juli 1964 skall erfordras för radioapparat, medförd i
bil,
- b) som sin mening uttala att avskrivning på byggnadsstyrel-
sens investeringar för radiohus och televerkets investeringar
i ljudradions distributionsanläggningar från den 1 juli 1964
sker med 10 % årligen.

Stockholm den 23 januari 1964

<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Sven Wedén</i>	<i>Gustaf Kollberg</i>
<i>Bertil von Friesen</i>	<i>Manne Ståhl</i>	<i>Sven Gustafson</i> i Göteborg
<i>Gunnar Helén</i>	<i>Brita Elmén</i>	<i>Henning Gustafsson</i> i Skellefteå